

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора

ПАВЛЮКА ЄВГЕНА ОЛЕКСАНДРОВИЧА

на дисертаційне дослідження і реферат

ЗАГУРИ ФЕДОРА ІВАНОВИЧА

на тему: «ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОГО

РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

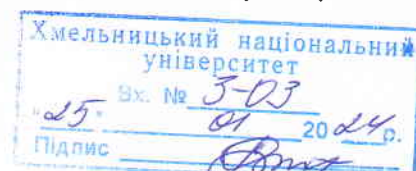
БАГАТОГАЛУЗЕВИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ», що подана на

здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Аналізуючи проблему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти необхідно враховувати, які здійснює на кожне суспільство, людину глобалізація, яка є тим фактором, що спричиняє істотні зміни й зрушення в освіті. Ці зміни пов'язані з критикою антропоцентризму, гуманізму, ідеалів гармонійного розвитку особистості, з одного боку, а з іншого, в освіті очевидними стають процеси зближення і зміцнення зв'язків між філософією, педагогікою, психологією, природничими науками. Це проявляється повною мірою і у процесі професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. У фокусі сучасних пошуків є не просто відносини між педагогікою і психологією, а їхня взаємна доповнюваність при вирішенні, зокрема, тієї чи іншої наукової проблеми. Водночас не повинні заперечуватися при цьому й нові форми міждисциплінарної освіти й міждисциплінарного вивчення проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Подібні методологічні акценти є необхідною підставою для дослідження професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, який ми розуміємо як процес зародження, подальшого становлення фахівця. Отже, актуалізується

концепція професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, в основу якої покладено три концепти – методологічний, теоретичний, технологічний та перевірі дієвості її положень.

Оскільки в основі професійної діяльності викладачів фізичного виховання, в сучасних умовах, лежить особистісно-діяльнісний підхід, то необхідна зміна змісту його фахової підготовки, освітніми цінностями якого мають бути гуманістичні принципи, науково обґрунтовані психолого-педагогічні методи навчання, визначеність щодо розуміння психологічних механізмів, які керують поведінкою суб'єкта, тому вивчення проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти необхідне і своєчасне.

Суперечливі наукові підходи в наявних публікаціях характеризують недостатньо розроблену тематику даного напрямку досліджень. У цьому зв'язку тема дисертації здобуває актуального значення і доповнює наші уявлення по ряду теоретичних та практичних питань.

Наукова новизна і загальнонаціональне або світове значення результатів дисертаційної роботи. Характеризуючи дисертацію Загури Федора Івановича в контексті вперше отриманих та найбільш суттєвих наукових результатів зазначимо, що автором уперше обґрунтовано концепцію професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, в основу якої покладено три концепти – методологічний, теоретичний, технологічний; розроблено, змодельовано й експериментально перевірено ефективність системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, складниками якої є цільова, концептуально-методологічна, теоретико-змістова, організаційно-операційна, діагностично-результативна підсистеми; виявлено й обґрунтовано організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти (застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі;

гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності й інтересами науково-педагогічних працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти). Уточнено й конкретизовано поняття «професійний розвиток», «готовність викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій»; зміст компонентної структури готовності (компоненти, критерії, показники) викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій у багатогалузевих закладах вищої освіти; інструментарій для діагностики стану готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій; удосконалено змістове наповнення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, його інституційні форми й моделі, індивідуальні форми та методи; подальшого розвитку набули положення про інтеграцію теорії і практики професійного розвитку, застосування зовнішнього та внутрішнього потенціалу системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Відзначимо, що дисертаційна робота Ф. І. Загури має виважений науковий апарат. Дисертант переконливо доводить актуальність обраної теми, чітко визначає мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, обґрунтовано формулює його гіпотезу. Методологічна й теоретична основа, а також джерельна база дослідження свідчать про ґрунтовний аналіз проведений автором з фаховою літературою (891 найменування із них 277 – іноземною мовою). Науковий рівень дисертації характеризується об'єктивністю й відтворюваністю процесу вироблення нових знань

доказовістю наукових висновків, точністю засобів і методів збору та обробки інформації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, в яких поетапно розкриваються завдання дослідження, списку використаних джерел та додатків. Вважаємо, що науковий апарат дослідження обґрунтовано належним чином.

Відповідність структури і змісту дисертаційного дослідження чинним вимогам. Відзначимо, що дисертаційне дослідження чітко структуроване. Зокрема, дисертантом чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, концепцію, гіпотезу й завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів пошукової роботи. У дисертації здійснено теоретико-експериментальне дослідження проблеми професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти. У роботі розглянуто один із шляхів вирішення цієї проблеми – розробити та змодельовати систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, яка показала позитивні результати, що дозволило сформулювати висновки.

Позитивно оцінюємо проведений автором аналіз джерельної бази дослідження, що дало змогу визначити різноманітні аспекти проблеми професійного розвитку науково-педагогічних працівників загалом та викладачів фізичного виховання, зокрема, відображені у різноманітних документах міжнародного та національного рівнів, монографічних, дисертаційних дослідженнях, періодичних виданнях філософського, антропологічного, педагогічного, психологічного, управлінського та економічного, фізкультурного та спортивного спрямування. Автором проаналізований зміст професійного розвитку науково-педагогічних працівників та розглядається у контексті розвитку університетської освіти, місії і функцій університетів у розвитку суспільства, професійної діяльності викладачів, ролі і значення викладачів фізичного виховання у процесі підготовки майбутнього фахівця.

У контексті філософії, дисертантом виконано аналіз професійного розвитку фахівців крізь призму прогресивізму, екзистенціалізму, конструктивізму, коннективізму. Розгляд професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти крізь призму філософії, соціальної антропології, психології, економіки, андрагогіки дав змогу виокремити теорії та концепції, покладені в його основу: трансформаційна теорія навчання, теорія організації, теорія людського капіталу, теорія систем, теорія досвідного навчання, теорія Д. Колба про стилі навчання та навчальний цикл тощо.

Наголосимо на уважному ставленні дисертанта до аналізу особливостей професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти в Україні. Дисертантом з'ясовано особливості професійної діяльності викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти в нормативно-правовому дискурсі; інтерпретовано результати аналізу пропозицій провайдерів програм професійного розвитку для викладачів фізичного виховання; представлено результати аналізу досвіду викладачів фізичного виховання закладів вищої освіти щодо участі в програмах професійного розвитку.

Імпонує науковий аналіз Ф. І. Загури з погляду на професійний розвиток викладачів фізичного виховання, що інтерпретований у контексті розвитку університетської освіти, місії і функцій університетів у розвитку суспільства, професійної діяльності викладачів, ролі та значення викладачів фізичного виховання в процесі підготовки майбутнього фахівця. Організація професійного розвитку викладачів фізичного виховання в умовах академічного середовища, стверджує автор, передбачає участь у роботі курсів підвищення кваліфікації, опанування окремих програм професійного розвитку, а також стажування, що спрямовані на конкретні види науково-педагогічної діяльності (наукова, навчальна, навчально-методична, міжнародна) та підтримуємо його думку. Дисертантом виявлено відсутність / недостатнє забезпечення вузькоспеціалізованих програм, які безпосередньо стосуються роботи викладачів фізичного виховання, а також поодинокий

характер формування цілісної системи професійного розвитку викладачів. Пропозиції закладів вищої освіти фізкультурного профілю, доступні для викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти, а також освітніх платформ, що популярні в системі освіти України (ВУМ online, Coursera, EdEra, Prometheus, Udemu, УМІТИ), лише частково покривають потреби професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Практика організації окремих курсів і програм професійного розвитку є недостатньою, тому потребує вдосконалення, зокрема через формування цілісної системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевому закладі вищої освіти.

Вважаємо грамотною є розроблена Ф. І. Загурою авторська концепція, відповідно до якої професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти витлумачено в процесуальному (процес, що реалізується впродовж всієї професійної діяльності й передбачає вивчення специфіки початкової професійної підготовки, а також потреб кожного етапу професійного розвитку науково-педагогічного працівника) та системному (система взаємодоповнюваних компонентів – підсистем, що водночас є підсистемою системи «університет», вирізняється наявністю взаємозв'язків, відображенням потреб професійної діяльності, зважає на етапи професійного розвитку науково-педагогічних працівників, що реалізується в контексті академічного середовища багатогалузевого закладу вищої освіти) вимірах, з огляду на перспективи державного, інституційного, особистісного рівнів. Автором виокремлено та схарактеризовано методологічний, теоретичний, технологічний концепти авторської концепції професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

Вважаємо вдало обґрунтовані організаційно-педагогічні умови: застосування дієвих механізмів стимулювання мотивації викладачів фізичного виховання до професійного розвитку на неперервній основі; гармонізація змісту професійного розвитку викладачів фізичного виховання з потребами професійної діяльності та інтересами науково-педагогічних

працівників, кафедри, факультету, багатогалузевого закладу вищої освіти на різних етапах професійного розвитку; інтеграція внутрішніх і зовнішніх форм та моделей, методів професійного розвитку викладачів фізичного виховання; удосконалення навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти.

На нашу думку правильно подано структурні складники змодельованої системи професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти, що охоплює цільову (мета й завдання професійного розвитку), концептуально-методологічну (авторська концепція, принципи, підходи, виміри, концепції та ідеї, теорії), теоретико-змістову (зміст професійного розвитку, структурні компоненти готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій), організаційно-операційну (етапи професійного розвитку, функції системи професійного розвитку, засоби, форми й моделі інституційні, форми та методи індивідуальні), діагностично-результативну (критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно пізнавальний, операційно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний; рівні – низький (алгоритмічний), середній (конструктивний), високий (рефлексивно-творчий); результат – позитивна динаміка в рівнях готовності викладачів фізичного виховання до виконання професійних функцій) підсистеми.

Заслуговує на увагу організація педагогічного експерименту, зокрема під час формувального етапу педагогічного експерименту впроваджено систему професійного розвитку викладачів фізичного виховання, що охоплює функційно взаємопов'язані та взаємодоповнювані компоненти, а також організаційно-педагогічні умови; упроваджено навчально-методичне забезпечення професійного розвитку у вигляді інтегративного електронного навчально-методичного комплексу «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», а також дібрано діагностичний інструментарій.

Заслуговує на схвалення розроблене та впроваджене навчально-методичне забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, що представлено дисертантом в інтегративному електронному навчально-методичному комплексі «Професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти: від теорії до практики», який містить програму професійного розвитку, інформацію про нормативно-правову та джерельну базу професійного розвитку, теоретичний матеріал, а також лекції-дискусії («Силабус VS робоча програма навчальної дисципліни «Фізичне виховання», «Навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі: особливості укладання», «Оцінювання з фізичного виховання: інструменти та критерії»); вебінари («Експертиза у галузі / сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту: можливості та перспективи», «Студентоцентризм у фізичному вихованні», «Рухова активність та здоров'язбереження»); круглі столи («Здорове харчування: виклики та можливості», «Інклюзивне фізичне виховання в університеті: реалії сьогодення»); майстер-класи («Інноваційні педагогічні технології у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Інформаційно-комунікаційні технології та спілкування у фізичному вихованні студентів багатогалузевих закладів вищої освіти», «Прогресивність освіти в галузі фізичного виховання студентів багатогалузевих закладів вищої освіти»); оздоровчо-дозвіллеві та оздоровчо-профілактичні заходи, семінари і тренінги, методичну скарбницю (науково-методичні рекомендації для формування програми наставництва, укладання портфолію кафедри та викладача фізичного виховання, ділові й рольові ігри, інтерактивні справи тощо).

Повнота викладу основних результатів дисертаційного дослідження.

Загальні висновки наукового дослідження обґрунтовані, чітко сформульовані та розкривають завдання дослідження. Реферат дисертацій у повній мірі відображає зміст та основні результати дослідження, характеризує основні наукові, теоретичні і практичні здобутки дисертанта.

Повнота викладення результатів дослідження висвітлено у 46 публікаціях автора (із них 22 – одноосібні): 1 монографія, 22 статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України, 5 статей у періодичних наукових виданнях, які проіндексовані в базах даних «Scopus», «Web of Science Core Collection», 14 праць, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 1 праця, яка додатково відображає результати дослідження, 3 патенти.

Зміст, результати, висновки та джерельна база дослідження Ф. І. Загури є вагомим внеском у вітчизняну професійну педагогіку, зокрема у процес професійної підготовки майбутніх викладачів фізичного виховання та можуть бути використані керівниками навчальних закладів та викладачами фахових дисциплін для вдосконалення навчального процесу у ЗВО, а також у закладах післядипломної освіти.

Дискусійні положення та зауваження. Належно оцінюючи позитивні здобутки, вважаємо за доцільне звернути увагу на певні неточності, дискусійні моменти та висловити зауваження й власні судження:

1. У першому розділі «Теоретико-методологічні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти» представлено професійний розвиток викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти як предмет науково-педагогічних досліджень, теоретичні засади, принципи, а також методологічні підходи до професійного розвитку викладачів фізичного виховання. На сторінці 49 дисертантом представлена джерельної база дослідження, зокрема документи міжнародних організацій, діяльність яких пов'язана із дослідженнями у сфері: підготовки, професійного розвитку працівників освітньої галузі, їхньої професійної діяльності (European Commission/EACEA/Eurydice, 2018; ILO, 2012; International Association of Universities, 2022; IBF International Consulting, 2013; International Institute for Educational Planning, 2006; Looney, 2015; OECD, 2005, 2013, 2014; Martin, & Parikh, 2017; OECD, 2014a, 2014b; Pleschová, Simon, Quinlan, Murphy, Roxa, & Szabó, 2013; Santiago, & Benavides, 2009; UNESCO, 2014, 2019, 2021); підготовки фахівців у галузі

фізичної культури та спорту (Constandt, 2023; Dehghansai, 2023; Diketmuller, 2016; Ersöz, 2023; IWGA, 2020; UCI, 2022; UNICEF, 2021).

На нашу думку робота тільки б виграла, якби автор дав більш розлогий аналіз міжнародних нормативно-правових актів, зміст яких регулює світову політику у сфері підготовки майбутніх учителів фізичної культури та викладачів фізичного виховання.

2. Вважаємо, автор недостатньо уваги приділив аналізу зарубіжного досвіду професійної підготовки з позиції порівняльного аналізу професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти. В контексті євроінтеграційних процесів доречним був би аналіз зарубіжного досвіду та можливостей його використання в системі професійної освіти в Україні в окремому підрозділі.

3. У процесі формування структури та змісту навчально-методичного забезпечення професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти було б доцільно врахувати та охарактеризувати міжпредметні зв'язки, висвітлити логічну побудову навчального матеріалу в контексті поетапного професійного становлення.

4. У роботі на нашу думку, вдало підібрані організаційно-педагогічні умови професійного розвитку викладачів фізичного виховання в багатогалузевих закладах вищої освіти, однак у тексті дисертації не зрозуміло, виходячи з яких міркувань і яким чином відбувалась процедура їх вибору.

5. Модель професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевого закладу вищої освіти (рисунок 4.6) не відображає поетапного професійного розвитку викладачів фізичного виховання. Також, на нашу думку, доцільно було б відобразити які складові професійної компетентності розвиваються у процесі професійного розвитку викладачів фізичного виховання.

Загальний висновок щодо відповідності дисертаційного дослідження чинним вимогам та можливість присудження наукового ступеню. Проте, висловлені зауваження і побажання не зменшують

наукового значення дисертаційного дослідження і не впливають на його беззаперечну високу позитивну оцінку. Дисертація **«Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладачів фізичного виховання багатогалузевих закладів вищої освіти»** є завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197 та вимогам МОН України, що ставляться до докторських дисертацій, а її автор – Загура Федір Іванович – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор
декан факультету здоров'я, психології,
фізичної культури та спорту

Хмельницького національного університету

Свген ПАВЛЮК

Підпис засвідчую.

Проректор з наукової роботи

Хмельницького національного університету,

доктор технічних наук, професор

Олег СИНОК